١٣٢٦ سنه ٤ صفر شنبه ١٩٠٨ سنه ٢٣ فيورال №20

الاصلاح

تأسيس سنة ١٣٢٥

اخطار:

يبارلگان يازولرنى اوزگارتوگه هيئت تحريريه اختيارليدر. باصلمغان مقالەلر كيرو يبارلماس. امضاسز مكتوبلر باصلماس.

غزيتەنك بهاسى

سنه لك ٣ صوم آلتى آيلق ١ صوم ٥٠ تين ٣ آيلق ١ صوم شاكردلر ايچون ٣ آيغه ٧٥ تين قزان شاكردلرينه آيلاب ٢٥ تين.

آدرس:
Казань, Редакція газ.
„ЭЛЬИСЛАХЪ“

ЕЖЕНЕДѢЛЬНАЯ ГАЗЕТА
„ЭЛЬ-ИСЛАХЪ“

قزانده نسخەسى ٧ تين — علمى ادبى هفتەلك غزيته — چيت شهرلرده ٩ تين

ياكا آچلغان

مانوفاكتورنى هم گالانتيرينى مگازين.

ابرار بختييف نك

پچان بازارينده بلغار نوميرلرى آستينده

مگازينده هر تورلى مانوفاكتورنى هم گالانتيرينى تاۋارلرنك ايك آخر موداده‌غيلرى حاضردر.

محترم مشترى افنديلرنك مگازينمزنى تشريف ايتب، ماللرمزنك يخشيلغين اوزلرى تجربه قيلب بلمكلرين اوتنەمز.

«بالالر عالمی»

„ДѢТСКІЙ МІРЪ"

24 книги въ годъ съ иллюстрац.

آبونه بهاسی ٣صوم ٥٠ تین

Иллюстрирован. журналъ—бпбліотека для дѣтскаго и народнаго чтенія.

رسملی ژورنال — بالالر وعوام ایچون کتبخانه

„Дѣтскій Міръ" نك هر مشتریلرینه رسملی ژورنالر اوستینه ، هدیه اولارق ٢٤ رسملی کتابده بیه‌رله‌در . بو کتابلرنی واقلاب صاتوب آلغانده ١٠ صوم طورادر .

1) **Спартакъ,** — романъ изъ древне-римской жизни, Джіованіоли.
2) **Открытіе новаго свѣта,** — чтеніе для народа, Вольтке.
3) **Черный монахъ,** — повѣсть изъ жизни черногорцевъ, А. Голохвастова.
4) **Письма съ моей мельницы,** — повѣсти А. Додэ, перев. Н. Мазуренко.
5) **Юный укротитель львовъ,** — разсказъ для юношества, заимств. изъ соч. Гофмана, Е. Владимировой.
6) **Владимиръ—Красное Солнышко,** — сост. по лѣтопис. и былинамъ.
7) **Причты изъ природы,** — лѣтніе разсказы для юношества, А. Гетти, перев. съ англ. Карнѣева.
8) **Александръ II, царь-освободитель,** — разск. гр. Милорадовича.
9) **Красоты природы и ея чудеса,** — Дж. Леббока, перев. Н. Мазуренко.
10) **Народные разск. Герасимова: 1) Копѣечку бросишь-рубль подберешь.**
11) Тоже, его-же: **2) Грѣхъ и покаяніе Петра Безлицаго.**
12) Тоже, его-же: **3) Дома и у Турокъ.**
13) **Народные разсказы Герасимова: 4) Усердіе не по-разуму.**
14) **Военные разсказы гр. Л. Н. Толстого: 1) Севастопольскіе разсказы.**
15) **Тоже, его-же: Разсказъ о Бородинской битвѣ.**
16) **Н. А. Некрасовъ,** — стихотворенія и біографія.
17) **Антекъ,** — разск. Болесл. Пруса.
18) **Михайло-простота,** — разск. его-же.
19) **Приключеніе маленькаго графа,** — разсказъ для дѣтей Уйда, перев. съ англійскаго.
20) **Исторія греческихъ героевъ,** — Нибура, разсказанная имъ своему сыну, перев. съ нѣмецкаго.
21) **Приключенія Якова Вѣрнаго,** капит. Маріэта, пер. съ англійскаго.
22) **Воспитательное значеніе литературы,** Дж. Морлея, пер. съ англійскаго.
23) **Князь Михаилъ Тверской,** — историческ. разсказъ.
24) **Его не поняли.....** — повѣсть для дѣтей, Монгомери, пер. съ англійскаго.

تورلی خطلر وآقچه یه‌رو ایچون آدریس

С.-Петербургъ, Невскій, 52, „Дѣтскому Міру."

فهرست

ترویسکی مدرسلرینڭ دقتنه.
ادبیات (شعر).
زیمستوا واسلام مکتبلری.
خاتون قز عالمی.
شرق، غرب وروس عالمی.
مدرسه خبرلری.
قزانده کوچلاب ملاقویو.

قزان ۲۳ فیورال

عموم حرکتینڭ طولقنی بزنڭ جانسز ملتمزنیده ئله کیدرب سلکتکان وقتلرینده، سیاسی یلیلقلر، بزنڭ اشسزلکدن قاتوب قالغان غیرتلرمزنی ارتب حیاتلەندرگان وقتلرده — معارف اشلری حقینده‌ده ئلله نینده‌ی جمعیتلر، اسیزدلر، مذاکره‌لرمز بولا؛ کوب اش کوره آلماسه‌لرده، احتیاجنی آڭلاب یتونڭ آچق علامتی بولوب کورنب طورالر ایدی.

مونه سزگه، عموم شاگردلرنڭ اوّلگی جییلشلری — مونده استقبالگه بیك یاقتی قاری طورغان، وهر نرسه‌نی بیك تیز وجودکه کیتررگه ممکن، فقط بر طائفه‌نڭ تله‌وی لازم دیب اشانا طورغان شاگردلر، اوز حاللریندن زارلانالر، ئلله نینده‌ی پراغراممالر ترتیب ایته‌لر: مدرسه‌لرنی باشقه ملتلرنڭ سیمیناریهٔ روحانیه‌لری درجه‌سینه یتکرولرنی کیراك طابالر ایدی. مرنڭ ایچون ئلله نینده‌ی چاره‌لر ازلیلر: مدرسلرنی قورقتمقاچیده بولالر، آتالرینه اوپکاله‌مکچیده بولالر، غزیته نشر ایتوب اوز حاجتلرین بتون ملتکه‌ده آڭلاتمقچی بولالر، وبولار بولوب بتکاچ حاللرینڭ یخشروینه‌ده اشانالر ایدی . . .

مونه سزگه اوّلگی معلملر جییلشی — برده حاضرلکسز، کیرگنچه تربیه آلماغان حالده صبیلر آراسینه توشب، آور، آورخدمتلر سببلی، بولای برده حاضرلکسز بارونڭ اوڭایسزلقلرین تجربه بله‌ن بلگان معلملر، تعلیم ابتدائی‌نڭ اصلاحی طوغریسینده لائحه‌لر توزوب، ملتدن دارالمعلمینلر طلب ایتوب، شولر بولسه، هر نرسه یخشیراچاق، خلقمزده معارف یولینده قزو، قزو آطلرغه باشلایاچقلر دیب اویلیلر ایدی. شولارنڭ تیز کونده بولوینه اشانوب قوانالر، دردله‌نه‌لر ایدی....

مونه سزگه مکاریه جمعیتی — مونده خلقنڭ تورلی صنفی جییلوب معارف اشینڭ کیلاچکده‌گی وضعیتی طوغریسینده اویلیلر وپارلامینت آرقلی وجودکه چغارلولرینه اشانالر، کیلانه‌لر، کیفله‌نه‌لر وزور زور خیاللرگه باطالر ایدی ....

بولار همه‌سی کوڭگللی، یاقتی، راحت... وقتلر، استقبالگه یاقتی قاراش دقیقه‌لری ایدی.

بولار اوتدیلر، کیتدیلر. عکس الحرکه ییلی قارشیغه ایسه باشلادی، یلیلق اورنینه بتون تنلرنی قالترانا طورغان صووق شمال ییللری باشلاندی. اوّلگی یاقتی قاراشلر قارانغیلاندی، اوّلگی درد وغیرتلر کیمی وسونه باشلادی.

مونه سزگه شاگردلرنڭ ایکنچی جییلشی — قاچوب پوصوب — ئلله نینده‌ی طاشلاندق نومرلر پوچماغینده، تورلی یاقدن جییلغان شاگردلر آفرین آفرین شول اوّلگی سوزلرین ئوك تأکید ایته‌لر، شولوق حرکتده قالاچقلرین سویلیلر، قایغرشا، خفلانالر ایدی.

مونه سزگه، معلملرنڭ ایکنچی جییلشلری — بویکتلر جییلب یتمه‌س بورون قارشیلرینده شهر پالیتسیه‌سین کورب، عجبله‌نرگه‌ده قایغررغه‌ده بلمیلر؛ اوزلرینڭ نینده‌ی عیبلی اش اشله‌رگه جییلغان ایکانلکلرین همان آڭلاب یتمیلر ایدی. بواش آلارغه وقتلی‌غنه شکللی؛ مونه، مونه حاضر اوتوب، کیته‌ر شکللی کورنه، اوزب بارغان کوك طویلا ایدی.

بولار همه‌سی طبیعی صورتده باردی: بتون روسیه‌ده خلقنك روحی كوته‌رینكی وقتده بزنك ده روحلرمز كوته‌رلدی، خلقنك رسمی طبقه سینك گی بو روح توشكاچ — بزده‌ده توشدی.

لكن مونك بله‌ن بزنك موندن ایكی — اوچ یل آلدن كیره‌كسنگان نرسه‌لرمز اوته‌له‌دیلرمی؟ مونك بله‌ن بز، تیوشلی اشلرنك برقسمین گنه‌ده بولسه اشله‌گان بولدقمی؟

یوق — علم بله‌ن قسم ایته‌رگه ممكن — یوق! بزنك بو مسئله‌لر همان شول حالتینده‌وك، ابتدائی صورتینده‌وك قالدیلر: اشمز شولا یوق اشله‌نمه‌گان. احتیاجلرمز شولا یوق اوته‌لمه‌گان!.

صوك نیشله‌رگه كیره‌ك، نیشله‌رگه قدرتمزدن كیله؟ حاضرئلی اوز قولمزده‌غی بتون اجتهادلرمزنی صرف ایتكانمز یوق. بتون قولمزدن كیلگاننی اشله‌ب قاراغانمز یوق: اجتهاد بله‌ن یورلوب رخصت صورالسه، معلملر جمعیتینه رخصت بیرلمه‌س دیب قطعی ایتـرگه ممكن توگلدر؛ آرتیندن یوروچی، طلشوچی كیره‌ك!

ترویسكی مدرسلرینك دقتینه!

ای محترم استاذلر! زماننك اوزگاروشلری برابرنده اولان هرشینی تبدیل ایدر. برزماننك قویدیغی قاعده ایكنچی برزمان ایچون قاعده اولماز؛ بلكه هرزمان كندینه موافق قاعده‌لرنی وضع ایتار واجرا ایدر. وشول احوالگه مشابـه بیزم اوستمزده اولغان اصلاح مدارس، تعلیـم وتربیه‌لرنك تبدل دوری باشلاندی.

بوندن یكرمی سنه مقدم اولغان اوقو، اوقتو قاعده‌لری زمـان حاضره ایچون هیچده یاراشماز شونك ایچونده زماننك طلب ایتدوكی روشده مدرسه‌لرنك اصلاحی وشاكردلرنك زمانه‌گه موافق روشده تربیه‌سی لازمدر. ای عزیز استاذلر! هرقایوكزه معلوم بوندن برنچـه سنه‌لر مقدم بتون شهرمزی زینتله‌ب طورغان برملك قدر شاگردلرمز قایده. بونلرنك بوروشده بردن‌بر بتوی، آزالوی ملت ایچون تأسفلی برحال اولدیغی كبی سزنك ایچونده باعث افتخار شی دگلدر... حضرتلار! بله‌سزمی بو شاكردلرنك بوروشده بتوینه سبب نه؟ البتـه بونلر برسببز قووب جیبرگان كبی بردن كیتوب بتماگانلردر. سببیده بیك معلوم مدرسه‌لركزنك حال حاضره‌ده بوندن یاریم عصر مقدم بولغان روشدن هیچـده اوزگارمای باش قاطرغچ هیچ فائده‌سز شیلر ایله شاكردلركزنك عزیز عمرلرنی بوشقه ارتكاروگزدر... یوقسـه شاكردلر تیوشلی روشده مدرسه‌لركزی اصلاح ایدوب كیركلی فنلردن معلومات ویرساكز شول وقتده شاكردلر سزنك قللركز بولورغه رضا بولاچقلری هركیمگه معلومدر. ای محترم استاذلر! باقكز اوّلـده بتون ترویسكیده ملكدن آرتـق شاكرد بولغان حالده، حاضرده شول مقدارنك ثلثی بولونده‌ده شبه بار.... هرقایوكز مدرسه باشینـه ١٥ـ٢٠ شاكردن بولب آلوب شاكردلرنك عمرلرنی اسراف ایتودن باشقه، بوكیفیتده بولغانده سزگه مدرسلك اسمنی كوتارودن اش اوتكاندر. حضرتلر! آلدوكزغه اولتورغان ١٥ـ٢٠ شاكردگه قاراب مدرسلك دعواسی ایته‌سزمی؟ بلوكز مونده سزگه بدناملقدن باشقه هیچ شی یوق. حضرتلر! اگرده سزلر چندن مدرسلك نامنی قازانمق استرسه‌كز برلك ایله مدرسه‌لركزی اصلاح ایدوكوز وشاكردلرنیده زمانه‌غه موافق روشده (میقروب یاكـه صوری قورت ایتمای) كیركلی فنلر ایله تربیه ایدوكز...

لكن بواش اوّلگی كبی اون اورنده اون مدرسه ایتوب اصلاح ممكن توگل ایدوكی هركمگه معلومدر. حقیقی اصلاح ایسه فقط توحید مدارس ایله‌گنه ممكن اولاچق. چونكه اول وقتده اون معلم آلدونده اوتورغان شاكردلر برمعلم آلدونـده

اوتوراچقلر وشول اون‌معلمگه ویروله‌چك وظیفه برایکی معلمگه معاشی تأمین قیلنور روشده ویروله‌چك وشول وقتده‌غنه سزلر ملتکه چن خدمت ایتکان بولوب تابولاچقسز. وشول وقتده‌غنه سزگه ملت رحمت اینه‌چك وشول وقتده‌غنه سزلر شاکردلرگزنك کوکللرنی تاباچقسز عکس حالده اوسنوگزه وبال یرکلاب کیله‌چکمز...... کوره‌مسز حضرتلر! بزلردن نیچه درجه‌لار آلده بولغان وهرجهتی حکومت طرفندن تأمین ایدولگان روسلرنك شوشی ترویسکی شهرنده براعدادی، ایکی رشدی وبرنیچه ابتدائی درجه‌سنده اولغان مکتبلری واردر. ئه‌بزنك هر محله‌گه بره‌ر حتی ایکیشار مکتب، مکتب دگل مدرسه یعنی بتون کیره‌کلرمزی آلوب چغاچاق جیرمز بولغان مدرسهٔ عالیه‌لر. ئله یوق ایسه بزلر روسلر وباشقه مترقی ملتلردن اوزوب کیتکانمزمی؟ بونچك صوك؟ حرمتلو حضرتلر! شوشی آلتون بولاچق ملت بالالرن توفراق ایدوب چقاره تورغان اون مدرسه‌گز یرینه بارگز اتفاق ایله براعدادی وبرایکی رشدی وهرمحله‌یه برر ابتدائی مکتب اینساگز بولماسمی؟ شول وقت بش صنفقه برمعلم اولمای بلکه هرصنف‌غه بر معلم قویولوب تعلیم یولینك تسهیلنه خدمت ایتدوکگز کبی اولاد ملتنك عمرلرینك ضایع اولماسینه‌ده سببچی اولوردگز. وبو اشلرگز ایله ملت حضورنده اسملرگز خیرله ذکر ایدولماسینه سبب اولدیغگز کبی وباشقه‌لره‌ده کوچرگچ اولوردگز. وشول وقت حکومتدن یاردم صورارغه‌ده بریول تابلوب معلملرگزنك معاشنی تأمین یولیده تسهیل ایدلنور ایدی. حضرتلر! توحید مدارس تقدیرنده بزلر درس ایتمك شرفندن محروم اولامز دیه خوف ایتماگز هرقایوگز اوزگزنك استحقاقگز اولغان اورنده درس آیتورسز؛ لکن حاضرگی کبی اوز مالگز کبی ایتوب خواجه صفتیله دگل بلکه معلم صفتیله، مکتب‌نك ایسه صاحبی ملت اولاچق. ایشته حضرتلر بورایه قدر یازدقمز شیلر هر قایوسی منصفانه یازولغان سوزلردر. اعتبار ایدرساگز بلوگزکه حاضرده اوّلدگی کبی مستبدانه اداره، یوقنی بار ایتوب کورساتو، حقیقتنی یاشرو زمانلری کچمشدر. ماقتالونی امید ایتماگز!.....

حضرتلر! دیدوکلرمزی اعتباره آلوگز یوقسه هر اشگزی برابر ملته تقدیم ایده‌چکمز. ایشندوگزمو حضرتلر!!..

(قایغروچی)

ادبیات

اورلانغان معنی

(ترکچه‌دن)

نی حال شاعر؟ کیف خوشمی؟ دیدم شاعرگه بر کوننی
«کیف یوق دوست! ئلی مین کوب جفاچیکدم ظلمدن» دی
نی بولدی؟ نیشله دیلر آیتچی شاعرکم صوك اول ظالم؟
یه‌شره ایندی میندن کملگن میندن بلوب قالیم
منه شول باشقه شاعرلر طنچلق بیرده بیرمیلر
شعر یازغانده هر بولغه مینم معنانی اورلیلر
آلار اورلاب بترگاچ‌دین مینم شعرمده نی معنی
قالاصوك؟ قالدی ایندی بارچه اشعارمده بی معنی؛
بوشاعر دوستنی مین مظلوم کورب غایتده قزغاندم
ودرحال اوستدل اوستندن مونك اشعارن ازله‌ندم
طاوب من شاعرمنك بارچه اشعارن قاراب باقدم
اوقوب چقدم بتونله‌ی بوش نظم طوزسز شعر طابدم
دیدم آیهای یاوزلر نیندی ظالم اوکماغانلر بیت
مونك شعرن آلار چنلابده آلغان اورلاغانلر بیت!

شوره‌لی

قز ایله یکت:

(آولده)

یکت — سویه‌م چومچ کبی بورنکنی جانم
عاشق بولدم تمام بتدی مجالم

جاناشم آه! ایلهك آوزكدن اوبسهم
نی قایغی ایندی مین شول چاقلی اولسهم

قز — محبتسز! لغردی شونده جوقنی
اوزكده كیلمگان جیر برده جوقمی؟

یكت — آچولانماسه نه عینی جمالم
سینی مین كیهستوب ئهیتمیمه جانم
سینك توسلی ماطور قزلر سیرهك بیت
خاتون آلساڭ ایلهك، چومچ كیرهك بیت
سینی آلسام چومچلی هم ایلهكلی
بولام ایچ آقچه طوزدرمق كیرهكمی؟

ع. توقایف

زیمستوا واسلام مكتبلری.

زلاتاوست اویازی مسلمانلری اوزلرینڭ اویازنی زیمستوالرندن مكتبلر فائدهسینه كوب آقچه صوراغان ایدیلر. زیمستوا قبول ایتدی ویاردم بیردی. «لاقلی» آولی خلقینڭ مدرسه صالورغه دیه پریغاوار ایله صوراوینه كوره، بر مڭ صوم بیلگولادی. معلملرینهده ژالونیه بیررگه رضا بولسهده، قریهنڭ امامی قبول ایتمادی. لكن مدرسهنڭ پلانی زور بولوب بناسینه مڭ صوم یتماگانلكدن ینه بر آز اعانت اوستهونی صورادیلر. جوابی اوشبو یلغی جیولشده چغاچقدر. «مرجانغل» آولندهغی اصول صوتیه مكتبی معلمینه آیغه ۱۲ صوم ژالونیه بیره باشلادی. «آری» آولینهدهمدرسه صالورغه اعانت صورالغان ایدی. زیمستوا مدرسه حضورنده برگه اشقولده صالنسون دیگاچ، خلق قارشی كیلوب: «آلای بولسه ایكیسیده كركمی» دیه رد قیلدیلر. باشقه اورنلردن ده مكتب ومدرسه صالورغه هم راسخودلرینه كوب آقچهلر صورادیلر. احتمال زیمستوا بونلرغهده: «مدرسهگز حضورنده اشقولده آچارغه پریغاوار یاصاگز، آقچه بیرهمز» دیسه نه جواب بیررگه كرك؟ ئلیگیچه قورقوب بتونلای مدرسهسز قالورغهمی؟ ئلله اشقولغهده رضا بولورغهمی؟ بنمچه صوڭغیسی معقولرهكدر. چونكه: بوڭا قدر اشقوللردن ئلله نه قدر ضرر كورمادك ئلی. آنلرده نهقدر معلومات آلندی، طبیعی بونسیده زیانغه صانالماز. زلاتاوست اویازینڭ كوب آوللرنده اشقوللر بار آنلرده خلق اشقولنی بیك یاراتالر، برده زارلانمیلر. حالبوكه شول اشقوللر سایهسنده هر آولده دیورلك زیمستوا آقچهسندن، مكملدین اوگرهنرگه یارارلق مدرسه ومكتبلر صالدرمق ممكن بولاچقدر. حضورنده روسكی قلاس یاكه اشقولا بولو مدرسهلرنڭ حالن برده اوزگرتمی. اگر آنلر حاضرگیچه قالسهلر، باری بر معارف مینیسترستواسی قولنده قالاچقلر. مدرسهلر صوبرانیه قولینه بیرلورگه بولسه حضورلرنده روسكی قلاس بارلغینه قارامایچه، بو مدرسهلرده صوبرانیه قولینه بیریلهچكلر. اش شویله ایكان اشقول آچودن قورقمایچه، زیمستوانڭ شرطلرینه رضا بولو آرتق كورینهدر. هر نه ایسه بیرگانده فائدهلانوب فرصتنی بوش اوتكارمسكه كركدر.

«وقت» «عبدالاحد الولدانی»

خاتون قز عالمی.
آولدن طاوش

مین ئلله قایچاندن بیرلی «الاصلاح» قه آولدن بره‌ر نرسه یازیم دیب یورسامده بو كونگه قدر قولم بارمی ایدی. بو كون آلدیغم «الاصلاح»ده «تاتارلرنڭ دنیاغه وداع لری» اسملی مقالهنی اوقوغاچ اختیارسز قلم آلدم. آنده یازلغان سوزلر همهسی آچی بر حقیقت ایكانلوكنی بو آراده آولده طورغانلغمدن آچق بلدم. شهرلرده آزمو كوبمو اوقوغان كشیلر، آچق فكرلی سوز آڭلاوچی خانملرده بولغاچ همه جیرده شولایدر، بولای بولغانده تاتارلر آلغه بارسهلر كرك، انقراض دیگان سوزلر

یوق سوز بولوب قالور دیوب یورسامده، بوصوڭ وقتلرده اتفاقی آولده طرووم بوندای فکرلرنڭ یالغان ایکاننی کورساتدی.

شهرلرده قزلر بر آز آڭلایلار، یاخشیمو؟ یمانمو اصول صوتیه برلهده مکتبلر بار، بولارنڭ اوقو اشلری نچار بولسهده آوللارغه قاراغانده ئلله نیچه ئلوشلر آلده ایکان. مین حاضر بر آولده، مینم تیره یاغمده بولغان تاتارلر، یالغانچی کوز بویی طورغان تاتارلر بولمیچه ملتمزنڭ ایڭ کوب قسمی بولغان بر نرسه آڭلامی طورغان تاتارلردر. بو آولده قزلرغه توگل ایرلرگهده رهتلی مکتبلر یوق. شاقتای ضور آول بولوب، دورت ملا، ایکی مؤذن بولسهده اوقوچی یااوقورغه تلهوچی بر ذات یوق. مکتبلری حقنده بوندن ئلك (نی وقت ایدکی خاطرمده قالماغان) «قزان مخبری» نه شوشی آولنڭ بر کشی «آولمزغه طاش مکتب صالندی، اصول صوتیه برله اوقتولا باشلاندی، فلان» دیوب یاز غاچ مکتبلری یاخشی ایکان دیب اویلاسامده، مونده کیلگاچ یارطی قشقه قدر کجه آبزاری بولوب طورودن بشقهغه یاراماغانلغی بلندی. بولاربارده خلقنڭ کوزنی بویار ایچون بولغان یالغانلر ایکان. ایرلری مونده‌ی بولوب، خاتون قزلری موندانده نچار بولغان بر ملت نیچوك ترقی ایتسون؟ نیچوك حیات ایونه کره آلسون؟ آنده کرور ایچون خاتونلرده بر آز کشی بولورغه کرکدر؟ ایرلر نی قدر اوقوسالرده یارطی ملت بولغان خاتونلر حیوان کبی بولسه اول ملت نیچوك یاقتی دنیاده طورا آلسون. مین مونده آولنڭ خاتون قزلرندن بر آز یازماقچی بولسامده ایرلرنڭ مکتبلری حقنده یازدم. مقصدم ایرلری شونده‌ی بولغان بر آولنڭ خاتون قزلرغه حیوان دیوب قاراوچی بر خلقنڭ، خاتونلری نینده‌ی ایکاننی بیلدرودر. طوغرسیده مونده خاتون قزلری اویلارینه آلغان کشیده یوق. کیلهچکده ملت آناسی بولاچق قزلرنی اوقتور ایچون بر مکتب یوق. بولارنی اوقتورغه کرك دیوب طرشوچیده یوق، قزلرنڭ هیچ بر حقلریده یوق. ایرلر قولنده بر اوینچق، کیهوگه بارودهده فلانده بر سوز ایته آلمیلر. آتالاری تلهگان کشیگه خاتون اوستینه، بالا اوستینه، اچکوچیگه طوتاده بیره، قزلری یغلی، یغلی بارا، یغلی، یغلی عمرنی اوزدرا. آیرلوده بر پراوالری یوق، ایرینڭ حالنه رضا بولسهده بولماسهده طورا. بو اشلر البته بولارنڭ نادانلغندن، اوز حقلرنی اوزلری بلماگاندندر. بولارده اوقوسالر اوز حقلرنی بیلورلر یوغالغان حقوقلری ایچون طرشورلر ایدی. اما اوقتور ایچون نی اشلرگه کرك؟ ایرلرگه مکتب بولماغان بر آولده قزلرغه نینده‌ی مکتب آچلسونده، آنده کملر اوقتسون؟ بتون آولده یوزگه اون اوقی بلوچی بولماغان کبی یوزگه بر یازا بلوچی یوق. نی قدر وقت طوردیقم حالده یازا بلگان بر قزخاتون کورمدم. یاخشی اوقتوچی بولسه اوقورغه تلهوچیلر بولاچق.

استابیکه آبزطایلار یغلوب اولساکده فضائل الشهور، یوسف کتابی، قرق حدیث، شروط الصلوةغه بشقه کتاب اوقتاچقلار توگل. آلارنڭ باشقهلرنی اوقتورغه قوللرندنده کیلمی.

بو سنه قشنی مونده اوتکارهچك بولدیغمدن اوزمنڭ اقتدارمدن قات قات اوستون ایکانلوگنی بلسامده، بر آز اوقوتماقچی بولغان ایدم. اولده فائدهلی توگل. اوّل مونده طوروچی بر معلمه بولماغانده منم کبی اتفاقی طوغری کیلوب طورغان بر قز اوزینه یوق معلوماتنی نیچوك باشقهلرغه بیرسون؟ صوڭره نینده‌ی کتاب هم نینده‌ی ترتیب کرك؟ قزلر مکتبی ایچون بر پروغراما یوق. ایرلر ایچون «معلملره نمونه» بولسهده اولده بزنڭ کبیلر فائدهلانورلق توگل. ماهسرورخانم جنابلری

یازغانچه، اقتدارلی معلمه‌لرمز غزیته‌لر واسطه‌سیله مو؟ یاخود بره‌ر چیرکه جیلشوبمو؟ بره‌ر پروغراما کبی نرسه‌یاصاصالر، اوقتوچیلارغه‌ده جیکل بولور ایدی. اوقوچیلارده فائده ایتارلر ایدی. بز-ده اوقتا باشلادق ایسه، ئلله نیچه تورلی الفبا، ئلله نیچه تورلی قرائت کتابی، ئلله کم، ئلله کملرنڭ عقائد، علم حاللری، ئلله نیچه تورلی تاریخ، تجویدنی اینمایمه‌ده، قایسی بیك آغر، قایسی بیك قصقه، قایسی بیك اوزون. جغرافیا برسنی اوقوتساڭ آول قزلری آڭلامی، ایکنچسنی اوقوتساڭ وقت کوب کرك، اوچنچسنی اوقوتساڭ بیك قصقه. بر صرف ترکی یوق. اوز تلگنی بلدرور حال یوق. نیچه تورلی اینوب قاراساڭده ماضی مضارع فلانلارغه توشندروب‌بولمی. ایندی بزگه نی اشلرگه‌گنه قالا صوڭ؟ درس کتابلرنی کم بولسه‌ده بر آز اقتداری بولغانلر اوقتورلق ایتوب کم حاضرلی: دارالمعلماتلر قایچان آچولا؟ شولارنی کوتیکمو؟ ئلله کم نیچوك تله‌دی شولای اوقتسنمو، ئلله ماه‌سرور خانم یازغانچه غزیته‌لر واسطه‌سیله مخابره کرکمو؟ مین اوز طرفمدن ماه سرور خانمنڭ فکرلرینه اشتراك ایتم باشقه معلمه‌لرمزنڭده فکرلرنی بله‌سم کیله بزنڭ معلمه‌لرمز باردر بیت؟ بو طوغریده آلار نیچوك قاریلر؟ صوڭره آول قزلرینه خاتون قزنڭ حقوقینی نیچوك آڭلاطورغه کرك؟ تاتارلرنڭ ترقیلری کرك بولسه اول قزلرنی تربیه‌لر ایچون اشکه کرشورگه وقتدرظن ایلارم. قاراڭز! ملتنڭ ایڭ اهمیتلیسی آول خلقیدر. مین حاضر مدرقی تاتارلردن‌بیك یراق بولغانمه آلارنڭ فکرلرنی بله‌سم کیله‌در.

آولده طوراطورغان قرداشڭز شهرقزی ف.

« بر مسجد ایکی مکتب »

عزتلو قرنداشم محرر افندی! منم شول نچکه‌گنه چقغان ضعیف تاوشمنی «الاصلاح» قه درج ایتوڭزنی اوتنه‌من.

بوکونگه قدر ایرلرمز ایچون منتظم بولمسه‌ده مکتب ومدرسه‌لرمز بولدی، آلار آزمی، کوپمی تحصیل قیلدیلر. لکن تار فکرلی حضرتلرمزنڭ یالغش فتوی‌لری شهرت تابوب بز خاتونلرنڭ اوقودن، حیاتدن محروم قالومزغه سبب بولدی. بوجبرلر بزگه آز ایمش! «الاصلاح»نڭ ١٦نچی نومرنده یوسف آقچورا اوغلی مجبوری تعلیم حقنده « بر مسجد بر مکتب » سرلوحه‌لی گوزل بر مقاله یازوب هرمسجد حضورنده منتظم برمکتب‌بولدرونی موافق کوره هم ملتنی شوکار دعوت قیلا. هر مسجد حضورنده برمکتب بولسه قزلرمز قایده اوقورلر؟ زیرا: بزنڭ قز باللرمزنی ایر باللر برلن برمکتبده اوقو عادت اولمامش، هم‌موندن صوڭده تیز بولاچق توگل. یوسف افندی کبی ضیالی بر محررمزنڭ مجبوری تعلیم کبی اهمیتلی مسئله‌نی بولای برياقلی یازوینه تأسف‌ایتدکم کبی، ملت‌نڭ یارطیسی اولان بز خاتونلرنی التفاتقه آلمیچه قومغه اوطروب قالغان بارژی مثالنده بزنی ملت‌دن آیروب قالدرورغه طرشوینه اوپکه ایده‌دن اوزمنی کیری آلا آلمیمن .... سز تله‌سڭز کیتڭز! لکن آنالردن اوغرلاب باللر اوقتوب، نیندی ملت تشکیل قیلورسز؟ امامن اوزطرفمدن ملتکه برمسجدایکی مکتب لوزمنه‌سنی عرض ایده‌من.

بوگلمه — ماهره طویکینا

*

اداره — خانم‌لر، سزنڭ محبت ومرحمتڭزبیك اوتکون برلغان شکللی، اوپکاڭزده بیك قاطی ایکان. لکن نی أیترگه کیره‌ك: حق سزگه‌بتون نرسه قربان!

شرق، غرب وروس عالمندن

بلغاریه مملکتنده موندن اوّل ایسکی فکرلیلر مینیسترلك ایتدیکندن علم وتعلیم اشی بیك

قسلغان ایدی. مکاتب عالیه‌دن حر فکرلی پرافیسور-
لر چغارلب، آلار اورنینه استحقاقسز نادان کانسیر-
ؤاترلر تعیین ایتلگان، اونیؤیرسیته‌تلر ایچون
بیك قصنقی زا کونلر چغارلغان هم هر بر خلقغه
خدمت ایته‌رلك معلم‌لرده اورنلرندن قوولب
بتدرلگانلر ایدی. حاضر اول عکس الحرکة طرفدارلری
مینیسترلر اورنینه، دیموکراتلر تعیین ایتلگانلکدن
علم وتعلیم بابنده بلغاریه‌ده بیك زور آلماشنولر
بولدی. اوّلگی نظارت طرفندن اورنلرندن
چغارلغان معلملر همه‌سی اوّلگی اورنلرینه
قایتارلب، آلار اورنینه تعیین ایتلگان کانسیر-
ؤاترلر اش باشندن قوولدیلر. عالی مکتبلرگه
اوّل اورنیندن چغارلغان حر فکرلی پرافیسورلر
یاڭادن قایتارلب، اوّلگی نظارت وقتنده آلار
اورنینه منب اوطرغان استحقاقسز متعصبلر قووب
چغارلدیلر. حاضرگی نظارت اونیؤرسیته‌ت
اوصتافلرین آلماشدرغه ده پارلامینتکه عرض ایته چکدر.

*

ایتالیاده صوڭ وقتلرده روحانیلرگه قارشو
حرکتلر بیك کوچه‌یدی. ۳ نچی فیؤرالده ۳۰۰۰دن
آرتغراق غراژدنلر جییلب، ابتدائی مکتبلرده
دینی روح بله‌ن تربیه ایتوگه قارشی آچی، آچی
نطقلر سویله‌دیلر.

*

لوندوننڭ پارلامینتکه ابتدائی مکتبلرنڭ
بتونله‌ین شهر اداره‌لری قولینه بیرو حقنده زا کون
لائحه‌سی کرتلگان. خلق بیگره‌کده مکتب اشینه
روحانیلرنڭ قاتشولرینه رضا توگللر.

*

ترك غزیته‌لرینڭ یازولرینه بناءً سلطان
عبدالحمید محکمه وحکم اشلرین ترتیبکه صالورغه
کوبدن تلی ایکان. بوصوڭ کونلرده ارادۀ همایون
بله‌ن مدرسۀ روحانیه‌لرگه دنیاوی حقوق فنلری
کرتله‌چك ایکانی اعلان ایتلگان. حاضر بو یاڭا
فنلرگه یاڭا پرافیسورلرده تعیین ایتلگانلر.

*

بله‌به‌ی اویازدی (باقال) اسملی بر روس آولنده
اوزاقلامی غارادسکایا اشکولا پراغراماسی بله‌ن بر
اشکولا آچولادر.

مدرسه خبرلری

خان اورداسی، بوکایلك هم بوکییفلر خوطری.

محترم «الاصلاح» اداره‌سی بر وقتنی بر مقاله‌ده
قارشی «مدرسه مکتب خصوصنده یازگز» دیو تنبیه
قیلمش ایدگز. البته قابرغاغه توزتکاننڭ اویغانورغه
تیوش. شول سببلی بوطرف مکتب مدرسه حاللرندن
یازمق بولدم.

بوکایلك : بوکایلك قرغزلری ، جهانگیر خان،
اسملری بیك کوب یرلرگه معلوم بولسه کیرك.
بو شهرت هر کمگه معلوم بولوبده بوکایلك مکتب
مدرسه حاللرنی بلمگان ایچون یا که بلدروچی
بولمغان ایچون «الاصلاح» اداره‌سینڭ تعجبکدر
ظن ایده‌من. منه ایشته‌سگز کیلسه یاڭی خبر.

بوکایلکلر اچترخان غوبیرناسی، فی الجمله هم
صمار غوبیرناسینه قدر جایرامش (جایلمش)
قرغز قرداشلرمزدر.

بوکایلکنڭ مرکزی ایکی یرده اولوب، بری
اچترخان غوبیرناسنده خان اورداسی دیو مشهور
قرغز ایله تاتار هم روسلردن مرکب، قرغزلر
مسجدی (جهانگیرخان بنا قیلدمش مسجد) هم تاتارلر
مسجدی اسملی ایکی مسجد، بر کلیسه‌لی یخشیغنه
ضورغنه قوملق وچوللك یرده بنا قیلنمش بر شهردر.

خلقی ایسه تجارت جهتندن آردا ، قرغزلردن
فائده‌لنوب یوزارمك صوملق سرمایه جیمش تاتار-
لر بولدقی کبی، کوبره‌کی فرعون وقارون طبیعتلی
متعصب تاتارلردر . معارف جهتندن ، ایسکیلکنی
رهبر توتب، آخوند ملالریده بعض کورنوص
اقصاقلریده بزلر ترقیات ملیه‌گه سد اسکندرمز
دعواسنده اولانلردر.

رسمی هم زمانه‌چه بنا قیلنمش تاتارلرنقی اسملی بر مدرسه‌لری غیر رسمی قرغزلرغه مخصوص بره‌ر مکتبلری بولنماقده‌در.

مکتب، مدرسه‌لری اداره وحقوق جهتندن حاصل آست، اوست، آل، آرت، اچ، طش جهتندن اشد استقلالی واستبدادیدر. معارف جدیده، اصول صوتیه واقتضاء زمانیه جیلی اول طرفقه بو کونه دک ایسماه‌شدر.

حتی استبدادشویله حکم سورماکده که ظهری خلقه اسملی وحشی حیواننک وحشیتی عقللرنی ساچرماقده شویله بای بالالرینک هر...سینه یرحمك الله دیو یورسه‌ده، فقیر بالالرینه آرسلان شکللی هجوم ایتوب، یاتقروب صوقماق ایچون مکتبده بولغان چبقلرینه قناعت قیلمی، بالذات اوزی مخصوص تازاراق چبق کیتروب، بالانی صوغوب، بالا ایسه آغاروب کوگاروب یغلی باشلاسه یاشاقلر یندن اوطلر کورسته کورسته یغلاماسقه قوشوب قیناماقنی هرکم بلماکده‌در. بوقدر ایله خان اورداسی مکتبینک وخلقینک ده معرفتی معلوم بولسه کیرک.

ایکنچی مرکزی: بورص نام یرده، بوکییفلر خوطری نامی ایله مشهوردر، بو خوطرهم، قرغز وتاتارلردن مرکب برمسجد وبرمکتبلیدر.

خلقی ایسه تجارت جهتندن یخشیغنه بایلر تاتارلردر. معارف جهتندن، اورداغه نسبتا یخشیراقلر ظن ایدلسه‌ده ملت ایچون کورلدکی برنتیجه‌لری یوقدر. ملالری، مخدوملری، ترقیات ملیه طرفداری کورنسه‌لرده نی سببدندر نتیجه‌لری کورنمیدر.

مکتبلری باشدن آیاق، استبدادی ایسه‌ده بلوطلی کونگی یاشین یاقنلغی کبی سیراك، سیراك، آندن، مرندن، قاچوب، پوصوب، اصول صوتیه، معارف جدیده کورنماکده. آلاینه مریدلر یتاغی دیواسه توغرىراق ایتولمش بر سوز بوله‌چقدر. چونکه اداره‌سی ۹۰ یاشلی بر ایشان مبارك حضور وکیفلرینه تابع بولوب، ملالرینک هیچ دخلی یوق حکمنده‌در. الحاصل اولقدر وحشیت اولماسه‌ده، یاتدقی شاکردلرنک عمرلری ضایع اوتماکده‌در.

بوندن غیری: بوکایلک خلقی برنیچه اسطرشینه‌لقغه بولنوب، صحرالرده بدویلك ایله یاشامقده‌لر. هم اسطرشینه‌لقغه مخصوص بره‌ر ملا ومکتبلری اولسه‌ده حاللری بیك فنا درسلری خرافات واساطیر الاوّلین اولوب‌بده مدة تحصیللری نویابر چیلاسندن باشلاب فیورال باشینه قدردر. عوامی ایسه کوبراك متصوفین اوله‌رق، سویکلی اشلریده مرید اولماق اولدقلرندن، استقباللری ایچون امیدلر طومانلق وقرانغولقده کورنماکده‌در. مکتب مدرسه اداره‌لری باشدن آیاق استبدادیدر. اوشبو سببلره مبنی برکایلك قرغزلری جهالت آرتدروب، ایشانلر توزاغینه آله‌گوب، کون بکون انقراضغه یول توتماقده‌لردر.

مع هذا بوکایلکغه برامید اثری فرض قیلنسه، یاش آخوند عمر القراشی دن امید ایدلماکده: بو ذات معارف پرور، اوز شاکردلرینی (اعدادی وعالی صنفلره قدر) اقتضاء حال وزمان ایله تربیه قیلسه‌ده، طرفداری ومادی یارده‌چیسی اولمادقندن عاجز- بیك یواشلق ایله اشلری ایللرولماکده هم آشقه‌امق قرغزلرنك طبیعت خاصه‌لری اولدقندن تدریجی اولسه‌ده، بوکایلکنك اویغانماقینی اوشبو ذاتدن امید ایدلماکده‌در.

یاقنی قویاشده کورماوچی ملتمزنك یارمسی توغریسی، ملتمزنك مهم قسمی اولان بیچاره خاتون قزایچون نه خان اورداسنده نه بوکییفلر خوطرنده نه بوکایلك صحراسنده برمکتبچك یوقدر.

خان اورداسنده بعض آبصطایلر کیسك باش، فضائل الشهورلر ایله بعض قزلرنك عمرلرنی ضایع قیلسه‌لرده، بیچاره خاتون قزلر اشد اسارت ایله یاشامقده، ایرلر ایچون قورچاق، ایرلر خالمری ایچون مخلوق برحیوان طرزنده عمرلر ایته‌کده‌لردر.

بو کیفلر خوطرنده کیسك باش اوقتوچی ده یوق. ملالرینك قزلر ایچون بر مکتب کیرا کلگی خصوصنده سویله‌مش جمعه خطبه‌سنی بر نیچه کره ایشتمش ایسام‌ده، هم قزلر مکتبی خصوصنده فی الجمله اجتهادده ایندی کبی سوزلر ایشتولسه‌ده، هیچ بر التفات اینکان کشی کورنمادی. حتی قزلر مکتبی کیره کسونکان کشی ده ایشتولمادی.

بوکایلمکانك صحراوی خاتون قز عالمنه تفصیللی کوز صالور اولساق، آنی یازار اولساق (والله اعلم) کوزی ابله کورمکان‌نك اصلا ایشانماقی ممکن دگلدر. شول سببلی اول طرفدن تمام امیدسزلك ایله سکوت ایتدم.

مخبرکز.

داخلی خبرلر:

مکتبلر ایچون اورمان.

دوما، پریبالتیچسکی کرای هم پولشه‌نك ابتدائی مکتبلری ایچون، کیراك وقتده اورمان بیرلونی قبول ایتکان.

«اخبار» غزیته‌سینك خبرینه بنا مسکواده زمانه‌غه موافق صورتده بر مدرسه صالورغه حاضرلانه‌لر ایکان. مدرسه ایچون مشهور میلیونیر ش. اسداللین بیوك اعانه بیررگه وعده قیلمش.

طومسکیده مدرسهٔ حمیدیه معلملری اوز آرا جیئولوب، یاش وقتده اوقومی قالغان کشیلر ایچون آخشام درسلری آچقانلار، ٤٠ قدر آدم درسکه دوام ایتمکده‌لر.

قزان ٣ نچی غیمنازیه مدیری ایوانوف ایله صامار قزلر غیمنازیه‌سینك مدیره‌سی حاریزومینتوا تجربه آرتدرر ایچون زاغرانیتساغه بیبرله‌لر.

کوبانسکی اوبلسده کورنیفسکی استانسه‌ده کرسنیانلر اوزلرندن آنچه جیوب، قزلر وایرلر ایچون بر پروغیمنازیه آچقانلر.

مسکواده بو وقتلرده، استودینتلرنك کر وپپاغه جیوب اوقتولری بیك کوبایوب کیتکانلکدن، معارف مینیستری، بولار اوستندن نظارتنك ممکن توگل‌لگن سبب ایتوب، بولارنك آرتوینه ممانعت ایتارگه قوشقان.

تیفلیسده ٤نچی فیورالده مسلمانلر مفتی ف! ئبفنك ایللی یللق یوبیلی‌سن یاصاغانلر. نامیستنیك‌نك، پیرسیه کونسولینك، شیعی، سنی روحانیلرینك هم أرمنی روحانیلرینك وکیللری گوبیرناتور، پالیتسه‌میستر، اوچیبنی اوکروغ پاپوچیتلنك، مسلمان مکتبلرینك وکیللری تبریککه کیلگانلر. فقط توركیه کونسولینك بر کشیسده بولمامش.

مدرسهٔ عالیه صالور ایچون آنچه طوپلاوچی منهاج یوسف افندیدن خوالین امام‌لری غزیته‌لر آرقلی حساب صوریلار. اگر منهاج افندی غزیته‌لر آرقلی یاخود امام‌لرنك اوزلرینه حساب بیرمسه، محلی مأمورلرگه مراجعت قیلوب مأمورلر آرقلی منهاج افندیدن حساب آلاچقلر ایمش.

قزان مخبری.

اورینبورغ مدرسهٔ حسینیه‌ده‌ده مدرسهٔ محمدیه‌ده‌گی کبی علمی ادبی مجلسلر یاصالا باشلاب، هر تورلی مقاله وشعرلر اوقولا ومذاکره ایتوله ایکان. مجلس اونبش کونده بر.

بویل آپریلده «ترجمان» غزیته‌سینك ٢٥سنهٔ دوامیه‌سی تمام بولادر. شول مناسبت بله‌ن ٢ نچی مایده باغچه سرایده یوبیلی مجلسی بولاچقدر. وقت غزیته‌سینه یازلغان بعض خبرلردن معلوم بولوینه

بنا* غصپرینسکی جنابلرینه هرتورلی طرف مسلمان-
لریندن تورلی هدیه‌لر تقدیم ایته‌رگه حاضرله‌نه‌لر
ایکان. بزگه ایشتلگان خبرلرگه کوره قزان‌باشلرینڭ
بر قسمی غصپرینسکی جنابلرینڭ سیاسی مسلکینه
محبت ایتمسه‌لرده، باشقه خدمتلرینه احترام ایتکان-
لکلارینی عرض‌ایته‌رك بویوبیلی‌گه مشارکة ایته‌رگه
اویلیلر ایکان.

چیلابی مسلمانلری اورینبورغ گوبیرناطوریندن
زورلرایچون «یکشنبه مکتبی» (خلقنڭ اشدن بوش
کونی) آچارغه رخصت صوراغانلر.

اوفاده‌یاشلر «ادبیات‌کیچه‌سی» یاصاب‌کیلگان
داخودینی جمعیة خیریه فائده‌سینه بیره‌کچی بولسا
لرده اعضالر قبول ایتمه‌گانلر.

اداره—بو آقچه‌نی شول‌اعضالرنڭ اوزلرینه هدیه
ایتب باقساڭ نیشله‌رلر ایدی؟! بلکه اول وقتده
حیلهٔ شرعیه طابلور ایدی.

زویه‌باش‌قریه‌سینده (سمبرگوبیرناسی) تاتارلر
جمعیت وکتبخانه آچارغه قرار بیرب ۳،۵۰۰ صوم
اعانه جیغانلر.

اورینبورغ قزلرگیمنازیه‌سینڭ یللق راسخودی
۵۰مڭ‌صومدر. مونی‌قاپلار ایچون کیلگان داخود:
شهر اداره‌سی وخزینه‌دن یاردم ۶مڭ صوم.
استیپندیه واوقوچی قزلردن، اوقوغان ایچون جیولا
۴۵مڭ صوم. بوندن، آقچه بیرب اوقوچی کوب
بولغانده، مسلمانلرغه‌ده—خزینه‌گه یالنماینچه—منه
دیگان‌شه‌ب‌مکتبلر صالورغه امکان‌بارلغی آڭلاشیلادر.
«وقت»

تنش اویازی، پوچینکه قریه‌سینڭ، مدرسه‌سی
کچره‌ك بولوی سببلی، باشقه بر زورراق مدرسه
صالدرو نیتی ایله، مدرسه‌نی صاتوب آقچه‌سینی
امام افندیه بیروب قویمشلر ایدی. امام شول
آقچه ایله کیرپچ صوقدروب، تیری جاری ایله
سودا ایتدروب، بر قدر فائده کوروب، کوڭلی
شاد اولدیغی ایچون‌مدرسه صالدرونی‌اونتمشدر.
بو قریه‌نڭ بعض‌قارتلری‌حضرتکه مدرسه‌صالدریق
دیسه‌لرده حضرت «بنم آرتق اویم‌بار، بالالرگزنی
شونده جیوب اوقترمن» جوابنی بیرمشدر.

ایتولرینه قاراغانده، بو قریه‌ده یوزدن زیاده
سبق اوقرلق بالا اولوب، حضرتنڭ اوینه فقط
اون، یا اونبش بالا کیلوب اوقماقده‌لاردر.

بزم تاتار ملتنده، اوقو باش کوتارگان زمانده
بو حضرتنڭ مدرسه‌نی نیگزی ایله بتروی تاسف
توگلمیدر؟ آول قارئی

تشکر

اورسکیده شرق کتبخانه‌سی صاحبی محترم‌احمد
افندی الاسحاقینڭ بوبی مدرسه‌سی‌قراءتخانه‌سینه
هدیه اوله‌رق یوللادیغی کتابلری جمله‌سی‌طابشرلدی.
احمد افندینڭ قراءتخانه‌مزی التفات ایدوب‌بر
چوق کوزل اثرلر ایله زینتلدیگی ایچون جمله
شاگردلردن وکالة تشکر ایده‌من.
بوبی‌مدرسه‌سی‌نڭ قراءتخانه‌ناظری احمدگرای‌عبیدف.

قاپال

بزم قاپالده ایکی یلدن بیرلی « جمعه‌لق »
بر مجلس اولمقده‌در. آنده معلملر وباشقه فکری
آچق ذاتلر خلقنڭ معلوماتنی آرتدرو، فکرنی
آچو، احوال عالمدن خبردار قیلو نیتی‌ایله‌نطقلر
سویلیلر، غزیته وژورناللار اوقیلر، تاریخ،
تراجم، جغرافیه... کبی فنلردن آز اولسه‌ده
معلومات بیره‌لر. خلقمزده بو جمعیتکه سوینوب
شادلانوب کیله‌لر، بوجمعیت قوری سوزایله‌گنه‌ده
قالمی بلکه عملیات باغینی‌ده اویلادغندن بر
جمعیتده مکتب کتبخانه‌سی اوچون بر یوز صوم
قدر آقچه جیلدی، حاضر شول آقچه‌یه غزیته

وکتابلر آلدرتدق؛ شوندن بیرلی شاگردو باشقه‌لر شول کتابلرنی بیك اخلاص ایله اوقی باشلادیلر، شونکچون کتبخانه‌یه اعانه قیلغان ذاتلرغه شاگردلر بیك دعا قیلالر.

ینه‌ده شول جمعیتده «ترقیون اسلام جمعیتی» آچارغه قرار بیرلوب اوصطاف ترتیب اینه‌ر اوچون آلتی کشیلك برکامیسیه سایلانوب آلارده ایندی تمام اشنی بترروب فقط اوتؤیردیت قیلدراسیغنه قالدی.

جمعیت‌نك سرمایه‌سینه زکات وباشقه صدقهٔ واجبه‌لردن بیررگه یاریمی دیه بایلر مسئله آچدیلر. اگر زکاتلر قبول ایتامی تورغان بولسه طبیعی اول جمعیت بیك ترقی ایته آلماس چونکه هر نرسه شول آقچه، آقچه، آقچه‌غه توقتایدر. بناءً علیه اوّلا شول مسئله‌نی آچارغه کیرك دیدکلرنده امامز هم معلملر هر تورلی دلیللر ایله جمعیتکه عمومی ملت اشلرینه صرف قیلونك درستلکنی سویله‌دیلر. بونارغه بایلرده بیك راضی اولوب «مونا ایندی زکاتلرمزنی کوکلمز تنچلی تورغان، ثمره‌سی کورنه تورغان جیرگه بیره تورغان بولدق ، یوق ایسه بزبوکونگه قدر زکاتلرمزنك قایده کیتکاننده بلمی ایدك رمضانلرده خلقنی جیوب ۱ — ۲ آرشین صینسه ، ۱۰— ۲۰ آقچه‌لرمزنی ثلله نیندای حالی معلوم بولماغانلرغه بیره ایدك ، بزنك اول اشمز اصلی تله‌نچی کوبایتودن باشقه‌غه یارامی ایدی. دیه اوّلگی اشلرینه قایغروب ، حاضرگی اشکه بیك شادلاندیلر.

دها کیله‌چك یل اوچون تاغی برمدرسه صالدرو لازم بولدیغندن آنی البته حاضردانوك قایغرتوب قویو تیوش اولدیغندن ، بو مسئله‌نیده قوزغاتلوب ولده اره‌تله‌ندی. امامز قاری افندی شاه احمد بای عبدالستارف، یوسف یانغالیچف، عبدالقادر کوسیبایف نام قاپالمزنی همتلی بایلرندن اوچاونی چاقروب (اوّلی بونلرك فکرنی بله‌یم صوکندن جمعیتده سوز قوزغاترمز فکری ایله) کیله‌چك یلغی مدرسه مسئله‌سنی سویله‌دکنده شاه احمد بای عبدالستارف افندی ینه کیرچدن ٤ بولمه‌لی بیك زور بر مدرسه صالدرمقچی بولدی. موندن برسنه بورون ٦ بولمه‌لی بیك مکمل اعلا آغاچدن ٤ مکگه توشروب برمکتب صالدرمش ایدی. دیمککه حاضر ابتدائی هم رشدی مکتبلرك بناجهتی تکمیل قیلندی. بونك اوچون شاه احمد بایغه بتون قاپال خلقی بیك رحمت اوقوب، قیلغان همتلرینه تحسینلر یاودرالر. واقعاده ایکی یلنك اچنده ملتنك ایك صوصاغان نرسه‌سی اولان مکتب اوچون ۱۰ مکلاب آقچه صرف قیلدی بوده آز همت اولماسه کیرك. شاه احمد افندی باشقه آلماتا، یارکند، تال قورغان ، قزل جار بایلری کبی اوزسوزلی، غرورلی ، ملت تالاوچی، خلقنی اوزینه سجده قیلدرترغه تله‌وچی لردن ایمسدر. اینکان سوز، قیلنغان کیگاشلرگه باش اوستی دیوب قورا تورغان عالی جنابدر. مدرسه مکتبلرمزده شمدیلك بری اوچیتل اولارق ٥ معلم باردر.

آرالرمزده بر ایکی قارا گروهلرمزده باردر. لکن آنلرك بو عمومی اشلرمزگه هیچ بر تینلك زیان کیترمدکندن اوزلرینك جانلرینی کویدروب، کیله‌چکده دنیا مسخره‌سی ملت میقروبی آتنی کوته‌رودن باشقه‌غه یارامیدر.

قزان خبرلری :

۱۵ نچی فیوْرالده شرق کلوبنده شول کلوب اعضالرندن ابراهیم میرزا تربغولف طرفندن، صو حقینده لیکسیه اوقلدی. لیکسیه‌گه کیلگان کشیلر بیك کوب بولغانلقدن ، کلوبده اورن یتشمه‌دی.

شرق کلوبیندن طاغی شوندی لیکسیه‌لرقویونی هم اسپیکتاکل وادبیات کیچه‌لری یاصاوینی امید ایته‌مز.

۱٦ نچی فیوْرالده استودینتلرنڭ قزقلی بر کروژوکلرینڭ اوچریدینلمنی صابرانیه‌سی بولدی. کروژوکدن مقصود «کانت» فلسفه‌سین أساسلی اویرانو وبلودر.

«قزان مخبری» نڭ یازوینه بناءً یاڭا بیَسته‌نڭ صادق ملا بوندن بر ایکی آی مقدم (علم منطق، علم کلام هم‌باشقه فنلردن‌اوقیسی کیلگان شاگردلر کیلسونلر، برش اوقوتامن) دیب اعلان قیلغان بواسه‌ده کیلوچی شاگرد براوده بولمامش.

اداره ــ «الاصلاح» مونی آلدانوق ایتوب قویغان ایدی!

قزان دارالفنونینڭ اولگان مدیری لوبیمف کتابلرینڭ، ۲،۳٦۸ دانه‌سی طب وتشریحگه دائر اولوب، تشریح موزه‌سینه وقف ایتلمشدر.

ژ. ك. ریچ غزیته‌سنده اسماعیل عبدالرشیدف، شهرموزه‌سنده مسلمانلرایچون برقسم آچونی عرض ایته‌در. قوزغاتلغان مسئله مهم اولوب، دقتکه آلنورغه تیوشلیدر.

غزیته‌مزده، مدرسهٔ محمدیه‌ده آطنه‌ده بر مرتبه علمی، ادبی مجلسلر یاصاله باشلاغاننی یازمش ایدك.

۱٤ نچی فیورالده بولغان علمی مجلسنی، پالیتسیه ثلله کمنڭ دانوصی بوینچه سیاسی. بر جیئولش دیو بلوب، بیك زوردن قوبوب کیلسه‌ده، مجلسنڭ شاگردلرنڭ تعطیل کونارنده یاصاله تورغان أدبی اولطرش‌ایدکن بیان‌قیلغاچ ،آیوسانه چغوب کیتمشلر.

اوّلده تیفلیس شهرنده چغا باشلاب توقتامش «شرق روس» غزیته‌سی محرری شاهیتختینسکی، قزانده تاتارچه غزیته چغارغه باشلایاچاق ایکان. «روسیه» و «نوؤایه ؤریمه» گنه یتمه‌گان ایدی!

ژ. ك. ریچ غزیته‌سینڭ محرری اسکؤارتسوف «ك. تیلیگراف» محرری ایلیاشینکونی، غزیته‌سنده یالغان وافترا یازغانلغی ایچون ۱۵۳۵ نچی اسناتیه بوینچه صودقه تارتقان.

محله گه کوچلاب ملا قویو

بزنڭ کازاکوف محله‌سنده کوزدن بیرلی مخدومنی ملا ایتو نزاعیسی دوام ایتمکده‌در.

حضرتمز بخاراده یاتقان (اوقوغان توگل) مخدومنی کوز کونی قایتاروب ملا ایتمك بولدی. هم برجمعه کون مسجدده مخدوم ایچون خلقدن قولده قویدرمغه باشلامش ایدی. لکن بیك آز کشی قول قویوب‌کوبراگی مخدومنڭ‌قوهٔ علمیه‌سنی‌بیك بلگانلکلرندن ومحله‌گه حاضرگه ملاده کیراك بولماغانلقدن راضی بولمامشلرایدی. شولایده‌بولسه محله‌ده‌گی کومه‌چچی اسماعیل تیریچی احمدشاه وکومرچی‌حمید (بو آدم اوّلده مخدومنڭ‌نادانلغنی قاتی اثبات ایتوب حضرتنڭ‌ده بار قباحتلرینی ویکرمی یل محله خلقینه فاسد نماز اوقوتقاننی سویلاب سوگوب یورمش ایدی. برکیچ خاتونی: مین حاضر خسته. اگراولسام احتمال ملا کومماس دیگاچ بوده قورقوب حضرتنڭ آیاقلرینه یغلوب اعتقادندن دونمشدر) کبی نادان انصافسزلرنڭ کونی تونی بواش آرتندن یورولری سایه‌سنده برحیلی امضاده جیولمش ایدی. لکن اوچراغان برآدم اوچراغان بریرده قول قویغانلقلرندن‌اشکه یارامادی. ایکنچینی جیارغه اویلاسالرده خلقنڭ قول قویوینه اشانو ممکن توگل ایدی. چونکه محله‌گه ملا کیراك توگل ایدی. وکیراك بولغانده حاضرگی ویران مکتب‌نی اصلاح ایدرلك ملا کیراك ایدی، بوباشلانغان اشنی تمام ایترایچون شیطان‌یوسفنی یاللاب آندن حیله‌لر اوگرانو لازم بولدی. هم یاڭا پریگاوار یاصاب اسکی‌گه قول قویغانلرنی چاصقه چاقرتوب ایسکی پریگاوار بوینچه یاڭا پریگاوارنی پرستوف‌دوزنانیه قیلوب گواهلاندرماقچی بولدی ایسه‌ده بعض آدملرطوغری سویلاب‌اشنی بوزدیلر. یالغان پریگاوار ایکانلگی معلوم‌بولوب ینه اشکه یارامادی. اش بیدراك نچارلاندی، آنده

یوگردیلر مونی چابدیلر، باشقه شیطانلردن مصلحتلر صورادیلر. چونکه حضرت حقینه‌غنه ثواب‌ایچون‌گنه بوریم دیگان شیطان بوسی‌ده خدمت حقی .... صومنی آلوب بترگاچ حضرت یانینه آز کیلا باشلامش ایدی. نهایت .... حضرتلرندن شفاعت تلاودن باشقه چاره قالمادی. درواقع ۸ نچی فیورالده جمعه کون مسجدکه .... کیلوب وحضرتلرنك یالنولری بوینچه ایشك توبینه ...... قویوب مسجددن خلقنی چقارمای قول قویدررغه طرشدی ایسه‌ده نادان مخدوم ایله مکتب هیچده اصلاح ایتولمایه‌چکنی آنکلاغان انصافلی آدملر بزتلامیه‌مز دیب چقوب کیتدیلر.

حضرت حقی دیب بتون محله حقنی آیاق آستینه صالوچی وبالالرینه وملت بالالرینه خیانت قیلوچی یوقاریده مذکور خائنلر نادانلر وآلار آرتندن حضرتنك بوغیرمشروع نفس آرزوسن یرینه یتکورو ایله اوجاح آصقچینی قولیمه آلام دیب یورگان ابلهلر همه‌سی قول قویدیلر. مسجددن تلامای چقوب کیتکان آدملرگه حضرت شاگردلر یوگرتوب بد دعالر ایله قورقوتوب چاقرغاج آلارنکده بعضلری مسجدکه کیلوب قول قویدیلر.

لکن هنوز کیراك قدر امضا جیوالمامش بناءً علیه بوکونلرده کومرچی حمید ایله طاز اسماعیل چاصقه باروب قول قویدررو ایچون قول قریماغانلرنك بعضسینه یالنوب بعضسنی قورقوتوب یورمکده‌درلر.

محله‌دن برکشی

آبونه دفتری آچق

„الاصلاح“

غزیته‌سینه

غزیته هفته‌ده برمرتبه ۱۶ صحیفه‌لی بولارق چقادر.

غزیته‌نك مقصدی: خلقمز آراسینه علوم ومعارف طاراتو یوللربن یکله‌یتو وشول واسطه بله‌ن حیاتمزنی هر یاغندن یاخارتو واصلاح ایتو، یاشلرمزنك، خصوصا شاگردلرنك عمرلرین ضایع ایته تورغان ایسکی اصوللرنك نقصانلرن خلقمزغه بلدرتو وملتمزگه طانوتودر.

غزته‌ده مخصوص «خاتون قزعالمی» قسمی بار.

دوماده معارف مسئله‌لری مذاکره ایتلگانده دوما مخبرلرندن اولماننی غزیته‌مزگه مفصل معلومات بیروب طوراچقلر.

بومسئله‌گه اوزینك بتون صحیفه‌لرین تخصیص ایتکان برگنه تاتار غزیته‌سی بولغاناقدن غزیته‌مزده مشهور محررلرمزنك بیك کوبسی مشارکت ایته‌چکلر.

غزته‌گه هرآی باشندن آبونه یازلورغه ممکندر

یللق بهاسی ۳ صوم، یارم یللق ۱ صوم ۵۰ تین،

اوچ آیلق ۱ صوم.

شاگردلر ایچون اوچ آیلغی ۷۵ تین

تله‌گان کشیلرگه اولگی نومرودن یازلور.

تنلری ضعیف یا خود اوقوده، آڭلاوده مشقت چیگه تورغان بالالر شولایوق قانلری آز، و اوزلرینده ضعیفلك حس ایته طورغان هم نیرۋەلری ضعیفله‌نگان، تیز کیفلری کیته طورغان، تورلی یه‌شله‌گی ظور کشیلر قوت کرتو ایچون یك موفقیت بله‌ن.

دوکتر گامیلانك گه‌ماتاگه‌ن

Гематогенъ Д-ра Гоммеля دیگان دوانی استعمال ایته‌لر.

هضم قوتلنه، روح وتن قوتلری آرتا، بتون نیرۋەلر کوچله‌نه.

صاتلا هربر آپتیك وآپتیکرسکی مغازینلرده. آلغاندە البته Гематогенъ Д-ра Гоммеля. دیب آلگز

(الفیه ابن مالك ترجمه‌سی)

الفیه ابن مالك: علم النحوده بر مڭ بیت اولوب قواعد نحویه‌نی بتمامها جامع اولان بر رساله‌در، ٦نچی قرون هجری عالملرندن محمد بن عبد الله بن مالك الاندلیسی حضرتلری طرفندن قلمه آلنمش گوزل اثردر

نحو فننڭ مهارة تحصیل ایتمك وملکه کسب ایتمك ایچون برنچی درجه مفید بر رساله اولدیغندن عربستانده خصوصا ارض مصرده بو الفیه‌نی اوقومق وحفظ قیلمق بیك شائعدر حتی مصریلر آراسنده الفیه‌نی بیلمیان آدم «نحو بیلمیان آدم» عد ایدیلنور. (بناءً علیه) بن فقیر، روسیه‌لو دین قرنداشلریمزنی دخی بو رساله ایله فائده‌لندرمك آرزوسیله مذکور الفیه‌نی آنادیلمزگه ترجمه ایتدم. ترجمه‌ده اولا اصل معنانی صڭره ایضاح وتفصیل ایدب بر قاچ اشعار عربیه‌نی ترجمه‌سیله یازدم. بو ترجمه سایه‌سنده هر شاکرد ایچون معلمدن باشقه مشقتسز صورتده نحوده ماهر اولمق وادبیات عربیه ایلان آشنا اولمق ممکن اوله‌چقدر. هر شاکرد، بر نسخه‌سنی مالك اولمق بیك تیوشلیدر. ترجمه‌مزنڭ (٧٥) صحیفه‌لك برنچی جزئی قزانده مطبعهٔ کریمیه‌ده باصلوب میدان انتشاره قویلدی، دانه‌سی (٢٥) تین، پوچطه ایله (٣٠) تیندن هر طرفه کوندریله‌در. قزانده برادران کریمفلرده صاتله‌در.

п. Мелекессъ, Самарской губерніи.
Муллѣ Г. Губайдуллину

باصلوب چقدی

تورلی، تورلی شعب

اجرلار

بهاسی پوچطه ایله ٧ تین.
بو ایکنچی بیله‌مده

١) عشق حالی، ٢) ایرته‌ده جیلاز، ٣) چاپچاق آستی، ٤) بالا میشکین، ٥) آی ناراسی بالا، ٦) نومی حیدر، ٧) هواده یولدز صولرده...، ٧) آی بغرم وای بغرم، ٩) باشماغم، ١٠) خاص بولات، ١١) آی تهمه جرمه‌تونه. ١٢) پیرسیدسکی مارش، ١٣) یورت آرتور، ١٤) باطقان عیشه، ١٥) برگز آلما برگز خرما، ١٦) ترکنك آول جرلاری، ١٧) ایکنچی صدا، ١٨) عثمان پاشا ١٩) آی یینکای جلاما..، ٢٠) سلیم بابای، ٢١) برنچی صدا، ٢٢) قورسون بالام بو قالا. کویلری کرمشدر.

همه کتابچیلرده صاتولا.

صرف عربی

عربچه‌نڭ مفرداتینه متعلق قواعد بیانندن، جامع وموضوعدن خارج مسئله‌لردن پاك انتاج تدریجی وتعلیم بالمعاینه اصولیله تعلیمگه موافق صورتده، صوڭ درجه‌ده اصول تعلیمگه ماهر جمعیت طرفندن ترتیب اولنغان بر کتابدر، غیر مأنوس لغتلری ایچون کوچك قاموس باصدرلدی، بهاسی آرتماینچه برگه یوالانه‌چقدر. ٢٥ تین پوچطه ایله ٢٩ تین

نحو عربی

شولوق کتابنڭ ایکنچی قسمی، مرکباتکه متعلق قواعد بیانندن، گوزل صورتده خاریطونف مطبعه‌سنده باصلوب چقدی، بونڭ هم لغتچه‌سی باردر.

٢٥ تین پوچطه ایله ٢٩ تین.

مصور الفبا ٢٥ تین پوچطه ایله ٢٩ تین

پیداغوغیا علمی وعملی قسمندن برنچی جزءلر

٢٠ شر تین پوچطه ایله ٢٤ تین

مقدمة العلوم

اعتبار برله اوقوغان کشینڭ باشین اوهام خیالاتدن پاکلی، علم بابنده هیچ طنه‌ای جدی‌اش کوررگه قورغاتادرکه، بو کونده انسانلرنڭ طوپراقدن هوادن، صودن نی روشچه آلطون چغارو (خرافات توگل حقیقت) لرینڭ یولین کورسته‌در. زمانه‌مزنڭ بیوك عالمی طرفندن تألیف ایدلمشدر.

٧ تین پوچطه ایله ٩ تین

صرف ونحو عربیلر ایچون شفاهی وتحریری تمرین کتابلری، مختصر ومفصل ترکی صرفلری و ترکی نحوی، و «ترکی اوقو» تیزدن باصلاچقلردر.

دیسته‌لب الوچیلرغه بیوك تنزیلمز بار.

بر صومغه‌چه پوچطه مارکه‌سی هم مقبول.

صاحبینه مراجعت ایچون آدرس.

Казань, Мударрису Ахмеджану Мустафину.

اوقوتام روس تلین هم ریاضیاتنی. گیمنازیه‌نڭ برنچی کلاصینه حاضرلیم. اورتا بهـا برلن. اویگه یورب‌ده اوقوتام.

آدرس اداره‌ده

Редакторъ-Издатель В. Бахтіяровъ. محرر وناشر: وفا بختیارف Тип. „Бр. Каримовыхъ“ въ Казанп